

Tarih Okulu
Eylül-Aralık 2010
Sayı VIII, 179-183.

İsmail Gezgin, **Antik Yunan ve Roma Sanatında Cinsellik ve Erotizm**, 278 sayfa, Alfa Yayınları, İstanbul 2010, Birinci Basım, ISBN 978-605-106-265- 5, 18.00 TL.

Sevgül ÇİLİNGİR*

Arkeoloji, Sanat Tarihi ve Tarih gibi bilim dalları, eserleri tarihlendirme yoluna giderken karbon¹⁴, dendrokronoloji gibi pek çok yöntemden yararlanmaktadırlar. Bu ve benzeri yöntemlerle tarihi, üretim teknolojisi gibi eser hakkında pek çok bilgiye ulaşılabilmektedir. Elde edilen bu veriler dönemin gündelik yaşamını anlamamızda, hele ki (özellikle de) yazısız döneme ait iseler, oldukça önemli bir rol üstlenmektedirler. Antikçağlara ait elimize geçen (Antikçağlardan günümüze kadar kalan) eserlerin üzerinde bulunan betimlemeler, işaretler veya yazıların dönemin sosyal yaşamı hakkında bilgi verdiğine şüphe yoktur. Ancak bu tasvirlerin yorumlanması yapılırken bir arkeologun Psikoloji, Sosyoloji, Antropoloji, Ekonomi gibi pek çok farklı disiplinden yararlanarak okuyucuya interdisipliner (disiplinlerarası) bir yaklaşım sunması gerekmektedir. Çünkü bu tarz bir yaklaşım “Neden?” sorusuna da tatmin edici cevaplar verebilecek, arkeoloji ve sanat tarihi gibi bilimlerin toplumun her bölümüne yayılmasını da sağlayacaktır.

Bu makalede tanıtımı yapılacak olan kitabın yazarı İsmail Gezgin¹ Antik Yunan ve Roma Sanatında Cinsellik ve Erotizm konusunu işlerken yalnızca

* Arş. Gör., Ege Üniversitesi, Turizm Rehberliği Bölümü

¹ Yazar İsmail Gezgin Konya’da doğdu. 1988 yılında Ege Üniversitesi Klasik Arkeoloji bölümünden mezun olduktan sonra yüksek lisans ve doktora eğitimlerini de yine aynı bölümde tamamlamıştır. 1995 yılından itibaren Ege Üniversitesi Çeşme Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu’nda öğretim üyeliği ve bölüm başkanlığı görevlerini yürütmektedir. Yazarın bu kitap dışında günümüze kadar yayınlanmış pek çok kitabı bulunmaktadır. Bunlar; *Aynadaki Herodotos*, 2004, İstanbul, Güncel Yayınları; *Arkaik ve Klasik Dönemde Batı Anadolu*, 2007, İstanbul, Detay Yayıncılık; *Masalların Şifresi*, 2007, İstanbul, Sel Yayıncılık; *Kültürlenme Sürecinin Mitik Kahramanı: Gilgamiş*, 2009, İstanbul, Alfa Yayınları; *Alacaattan Alaçatıya*, 2007, İstanbul, Sel Yayıncılık; *Sanatın Mitolojisi*, 2008, İstanbul, Sel Yayıncılık; *Tarih Boyunca Çeşme*, 2009, İstanbul, Şenocak Yayınları, *From Past to the Present The Thermal*

arkeolojik yöntemle bağı kalmamış aynı zamanda çeşitli disiplinlerden yararlanarak bu materyalleri yorumlama yoluna da gitmiştir. Gezgin, bu bağlamda arkeolojik materyalin günümüzde insana ve onun ürettiği kültüre ulaşmak için arkeoloğun aracı haline geldiğini belirttiği önsözde şu cümlelere yer vermektedir.

“Arkeolojik materyali, arkeolojinin öznesi olmaktan nesnesi olmaya doğru iten bu gelişme eski esere bakışı da kısmen değiştirmiştir. Tabii ki tasnif ve envanter yapılmaya devam edilecekti, bundan vazgeçmek mümkün değildi; ancak “geçmişini yeniden kurabilmek” için bu materyalin her anlamda değerlendirilmesi daha ağır basan bir işlem haline gelmişti. Bakılabilecek her açıdan bakıp sorulabilecek doğru soruyu sormak arkeoloğu geçmişe daha çok yaklaştırmaktadır.”

Bu kitap uzun zamandan beri özellikle ülkemizde herkesin temkinli yaklaştığı, çok da dahil olmak istemediği bir konunun tam da merkezinde durmaktadır. Bu konu, Yunan ve Roma sanatına ait eserlerde tasvir edilen erotik ve cinsel hatta kimi zaman pornografik de denilebilecek nitelikteki sahnelerdir. Pek çok kişinin ilgisini çeken bu durum Gezgin’in kitabında yazıya dökülmüş ve belki de kafalarda oluşan “Neden?” sorusuna yazarın da belirttiği gibi bir üst bakış getirmiştir.

Yazar Gezgin, mitoloji ve sanatı harmanlayıp okuyucunun beğenisine sunduğu *Sanatın Mitolojisi* adlı kitabında izlediği yöntemi burada da devam ettirerek Yunan ve Roma dönemi eserlerini hem mitoloji hem de dönemin yaşam koşullarını aktaran yazılı belgeleri göz önüne alan bir perspektifle incelemektedir.

Kitap 10 başlıktan oluşmaktadır. Çıplaklık kavramından Eşcinselliğe kadar uzanan geniş bir kapsama sahip olan eserde belli bir konu sıralamasının takip edildiği dikkatinizi çekecektir.

İlk başlık olan Çıplaklık konusunda, mitolojik öykülere yer verilmiş ve bu kavramın nasıl ortaya çıktığı ve toplumsal olarak nasıl algılandığı sorusuna çeşitli yorumlarla açıklık getirilmesi hedeflenmiştir. Burada Antikçağ

Waters of Cesme, İzmir, 2010, Rotary Kulüp; *Mythos ve Logos: Hayatımıza Yön Veren Söylenceler*, İstanbul, 2004. Yazar ayrıca iki aylık süreli yayın olan Gastro dergisinde de yemek ve kültür tarihi üzerine yazılar yazmaktadır.

yazarlarının da bu konuya yer verdikleri eserlerden alıntılar yapılarak okuyucunun konuya daha geniş bir açıdan bakması sağlanmıştır. Özellikle de Aphrodite'nin hemen hemen tüm tasvirlerinde göğüslerinin bir kısmı açıkta kalacak şekilde tasvir edilmesi buna verilebilecek örneklerden biridir. Bu bölümde okuyucular giyinme, yıkanma, hamam kültürü gibi pek çok alt başlığı da okuma şansına sahip olabileceklerdir.

İkinci başlık olan Phallos ve Bereket bölümünde ise öncelikli olarak Phallos ile ilişkilendirilen Dikilitaş geleneğinden bahsedilmektedir. Phallos konusunda yazar konuya yeni bir boyut katarak “dikme” konusunda saptamalarda bulunmuş ve oldukça ilginç sonuçlara varmıştır. Phallos ve bereket ilişkisini Paleolitik dönemden başlayarak Yunan ve Roma dönemi sanatına kadar getirmiş ve konuyu çeşitli örnekler vererek desteklemiştir. Bu bölüme ait görsellerden en ilginç olanı kuşkusuz kitabın arka kapağında da yer verilmiş olan *Bronz Çingirak* ve üzerinde “*Mutluluk burada oturur*” yazılı Pompei kentinde bulunan duvar panelidir.

Kitabın üçüncü başlığı Mitoloji ve Sanatta Cinsellik ve Erotizm'dir. Antikçağ ile ilgili bilgi edinmek için en çok başvurulan kaynak arkeolojik materyallerdir. Bunların üzerindeki tasvirler ise dönemin kültürünün adeta aynası gibidir. Özellikle heykellerin ve kabartmaların burada daha da aydınlatıcı olduğunu söylemekte fayda vardır. Antikçağlarda, özellikle Yunan ve Roma sanatında mitolojik öykülerin eserlere yansıdığını net bir biçimde görebiliriz. Yunan mitolojisindeki tanrıların aşk hikayeleri, özellikle Zeus'un eşi Hera'dan saklı olarak çeşitli tanrıça ve kadınlarla cinsel münasebet kurması en çok işlenen konulardandır. Mitosların toplumsal bilinç dışından ortaya çıktığının altını çizen yazar, bunların uydurma öyküler olmadıklarını tersine tanrıları insanlaştıran toplumun onlara cinsellik, aile, eş gibi pek çok kavram yükleyerek aslında bunları toplumun aynası haline getirdiklerini belirtmektedir. Yazar bu bölümde, genel olarak Mitoloji ve sanatı ustaca harmanlayarak okuyucunun beğenisine sunmaktadır.

Dördüncü başlık altında ele alınan konu ise Fahişeler (heteira/kurtezen) ve Pornographia'dır. Antikçağda özellikle Yunan kültüründe en çok dikkati çeken noktalardan biri olan bu konuya oldukça geniş bir yer verilmiş. Hepimizin cinsellik konusunda oldukça rahat olduğunu düşündüğümüz Yunan ve Roma toplumlarının aslında oldukça muhafazakar bir yapıya sahip oldukları tek eşliliği tercih etmelerinden ve yasal eşin evin dışına çok da fazla

çıkamamasından anlaşılmaktadır. Kitapta fahişeliğin Antik Yunan ve Roma toplumlarında var olmasının nedenleri ve bunların toplum içindeki rolleri üzerinde durulduktan sonra Pornographia kelimesinin Yunanca *porno* ve *grapho* kelimelerinden oluştuğu ve *fahişe resmi* anlamına geldiğine değinilmiştir. Burada tarihi anlamak için olayları yaşadıkları dönemin şartları içerisinde değerlendirmenin önemini bir kez daha vurgulayan yazar çeşitli tarihi olaylardan yaptığı alıntılarla özellikle Yunan ve Roma kültüründe yer alan bu geleneğe karşı oluşturulan önyargıları kırmayı da başarmaktadır.

Kitapta bu bölümlerden sonra sırasıyla *Erotizm, Cinsel İlişki, Haz ve Evlilik; Oral Seks ve Mastürbasyon; Hayvanlarla Seks; Sempozyum ya da Grup Seks; Heteroseksüel İlişkiler ve Eşcinsellik* gibi konulara değinilmiştir. Bu konular arasında en geniş yer Eşcinsellik konusuna verilmiş ve hemen hemen her kaynaktan kökeni Antik Yunan kültürüyle özdeşleştirilen bu konu detaylı bir biçimde irdelenmiştir. Herodotos'tan Strabon'a kadar pek çok antik yazardan alıntılar yapılmış, Sokrates ve Solon örnekleriyle de konunun kavranması kolaylaştırılmıştır.

Okuyucunun eserden beklediği en önemli özelliklerden biri de şüphesiz dildeki akıcılıktır. Bilimsel olduğu kadar elinize aldığınızda bir daha bırakmak istemeyeceğiniz kadar da sürükleyici olan ve ismini ilk okuduğunuzda çok farklı çağrışımlar yapmasına rağmen bitirdiğinizde konuya tamamen farklı bir pencereden bakılabileceğini ispatlayan bu kitap sayesinde, Antik Yunan ve Roma dünyasını anlamak için bu tarz bir yaklaşımın ne kadar gerekli olduğunun farkına varıyorsunuz. Eserde, yazarın kullandığı dil itibarıyla oldukça ince bir çizgide seyreden konunun ustaca nasıl yazılabileceğini de görüyorsunuz. Kitaptaki görsellerin çeşitliliği okuyucuların, konunun içerisine daha fazla dahil olmalarını sağlamanın yanında yazarın yer yer atıfta bulunduğu eserleri kağıt üzerinde de olsa inceleme şansını sunuyor.

Bu kitabın aslında okuyucunun dünyasına getirdiği en büyük yenilik Neden? sorusunun karşılığını veriyor olmasıdır. Evet, Antik toplumlarda günümüz ahlak kriterlerinden oldukça uzak olan bazı durumlar var, fakat bunları göz ardı etmek mi yoksa neden ve niçinlerini anlamaya çalışmak mı doğru? Yazar aslında bu kitapla okuyucuya önyargı oluşturmadan önce olayları farklı perspektiflerden incelemenin gerekliliği hususunda önemli bir mesaj veriyor.

Son olarak, böyle bir çalışmayı okuyucularla buluşturduğu için yazar İsmail Gezin'e teşekkür ediyor ve bu kitabın sonraki eserlere vesile olmasını diliyorum.